

VANAEMA AIA HERNED, OAD JA MAIS 2024

Kõik pärandisordid on avatud tolmljad ja neilt saad ise seemneid võtta.

Pärandisordid on maitsvad ja vastupidavad ning igal neist oma eriline omadus, miks teda kasvatada. Üldiselt on nad väiksema saagikusega kui hübriidid, aga seda ka mitte alati. Seemned olen saanud seemnevahetustest, käest-kätte üle maailma teiste seemnesäilitajate käest. Eesti pärandisortide nimed on pandud selle järgi, kuidas neid pärandihoidjad on nimetanud. Võõrkeelsed nimed olen jõudumööda eestistanud, nii nagu seda kõik teised riigid teevad. Ei saa ju eeldada, et me kõik oskame hiina, vene, hispaania, prantsuse, läti, jne keelt. Nimi tavaliselt iseloomustab sorti.

Hääd kasvatamist ja ise seemnete võtmist!

Herne ja oa kasvatamisest: Jäta mõned ilusamad taimed või lausa 1m peenart kindlasti seemnetaimedeks, kust söömiseks kaunu ei võeta vaid lastakse need lõpuni valmida. Poolkuivanud kaunad korja enne maha pudenemist, lase järelvalmida ning kuivata. Kirjuta juurde kindlasti sordi nimi ja võtmise aasta. Säilita jahedas, kuivas ja hiirtekindlalt. Nii saadki endale uueks aastaks piisavas koguses seemneid.

Nimi	Lühikirjeldus	Muu
'Vanaema hernes'	<p>Aedhernes (<i>Pisum sativum</i>) Esimesed seemned sain ema käest päranduseks, kes sai need omakorda oma ema käest. Ema mäletamist mööda kasvatas vanaema kogu aeg seda hernesest. Seega on 'Vanaema hernesest' kasvatatud põlvest põlve juba 100 aastat. Minu vanaema elas Kannu külas, endises Lasva vallas, Võrumaal. Hernes on 150 – 180 sm kõrge. Õied valged, ühe või kahekaupa õievarrel. Kaunad pikad, rohelised, kaardus. Kaunas kuni 10 tera. Maha külvanisest kuni valmis kaunadeni kulub umbes 50-60 päeva. Väga magusad. Süüa kõlbavad ka noored kaunad ja võrsed. Maha olen külvanud esimesel võimalusel, kui maa kannatab juba harimist. Tavaliselt aprilli keskel. Seemnete külvil vahe 5 x 5 sm, kahe rea vahe 10-15 sm. Vajab toestamist. Jaanipäeva paiku olen teinud teise külvi, siis saab teise saagi augustis. Hilisema külvi puhul kimbutab jahukaste. Teised haigused pole silma jäänud ega taimi märgatavalt kahjustanud. Samuti ei ole kahjurid talle märkimisväärselt kahju teinud.</p>	<p>Muu</p> <p>Pakis 20g Umbes 50 seemet</p> <p>Seemned säilivad idanemisvõimelistena kuni 4-6 aastat.</p> <p>'Vanaema hernes' paki hind 5€ Teised herved-oad 3€</p>
'Rõõmumäe külmakindel'	<p>Aedhernes (<i>Pisum sativum</i>) Madal magus hernes. Pärit Väätsa mõisast. Umbes 50 sm kõrge, olen natuke ikka toestanud, aga saab ka ilma hakkama. Juuli alguses tasub teha korduskülv. Selleks hooajaks otsas.</p>	<p>Pakis 10g Umbes 25 seemet Seemned säilivad idanemisvõimelistena kuni 4-6 aastat.</p>

'Kuldne hernes'	<p>Kuldne hernes on pärit Antslast Lüüsi talust, kus teda kasvatas Marie Wilhelmine Emma Lüüs (neiupõlvenimega Hermlin) 1900-1970. Ta oli kooliõpetaja. Peale talu müüki rändas hernes Tartusse ja sealt edasi Harjumaale, kus Emma lapselaps teda siimaani kasvatatakse ja hoiab.</p> <p>Herned kasvavad väga kõrged kuni 3m ja on ilusa lilla õiega. Värskest söömiseks on herned liiga mõrud, Emma peres tehti neist talvel suitsulihaga imelise pähklike maitsega suppi. Väga hästi sobivad erinevatesse köögiviljahautistesse ja ise olen teinud nendest väga maitsvat hummust, hernetampi ja pasteeti.</p>	<p>Pakis 10g Umbes 25 seemet Seemned säilivad idanemisvõimelistena kuni 4-6 aastat.</p>
'Miisi türgiuba'	<p>Aeduba (<i>Phaseolus vulgaris</i>) Kollase kaunaga maitsev ja saagikas põõsasuba. Kaunad on kiududeta ja sobivad hästi värskest söömiseks, hoidiste tegemiseks ja sügavkülmutamiseks. Valmides on oaterad sinakasmusta värvi ning väga maitsvad. Kõrgus 35-50 sm.</p>	<p>Pakis 15 g. Seemned säilivad idanemisvõimelistena kuni 3-5 aastat.</p>
'Helgi türgiuba'	<p>Aeduba (<i>Phaseolus vulgaris</i>) Vanaema aia hoolde saadetud 2022 aastal. Põlvemaal Saverna kandis on ikka ja alati kasvatatud madalat saagikat türgiuba, mis pärit vanaema aegadest. Peale sõda inimesed kolisid ja Mulgimaale toodi seemned Tartumaalt Tammistust ja sealt jõudis see omakorda Savernasse Pikareinu külla. Seal, 50-ndatel alul kasvatatakse seda Helgi vanaema. Minu ema on kasvatanud seda uba aastast 1972, kadunud naabrinaine veelgi kauem. Oleme seda agaralt jaganud soovijatele kui saagikat sorti, kes talub ka natuke öökülma. Mullastiku osas nõudlik pole, isegi viimastel põuaastatel on saak olnud normaalne. Meil suht kuiv kruusakont ja külm kant, aga uba kasvab ikka, põuaperioodil ei ole kastnud. Uba on madalakasvuline, umbes 40-50 sm kõrge ja hilisepoolsema järk-järgult valmivate kaunadega. Noori rohelisti kaunu saab tarvitada keedetult, letsos, kergelt hautatult võib panna sügavkülma. Kollased täisküpsuses kaunad on kiulised ja nendes valminud rohekaskollaseid seemneid saab kasutada hoidistes ning pajaroogades. Sügisel päris valminult, kui kaunad kuivad, tuleb need lihtsalt ära lüüda.</p>	<p>Pakis 15 g. Seemned säilivad idanemisvõimelistena kuni 3-5 aastat.</p>
'Hilda'	<p>Lattuba (<i>Phaseolus vulgaris</i>) Kõrgekasvuline aeduba, pärit Pärnumaalt Tootsist. Kaunad kollased ja pikad, annab saaki väga pikalt ja ohtralt. Kaunad ilma kiududeta. Oad valmides sinakasmustad. Kõrgus kuni 3 m, vanaperenaine ise ütles, et temale piisab kolmest taimest, et suvi otsa söönuks saada.</p>	<p>Pakis 10 g. Seemned säilivad idanemisvõimelistena kuni 3-5 aastat.</p>

'Suhkrumurd'	Lattuba 'Suhkrumurd' (<i>Phaseolus vulgaris</i>) Suurte roheliste kauntega ja varajane. Valminud oad on valged. Kõrgekasvuline aeduba, kõrgus kuni 3 m. Saadud Sangaste lähistelt Pülme järve äärest 26.09.2016 Jõgeva Geenipanga ja Maadjase ühiselt kogumisretkelt. Oa hoidja ja kasvataja Virve Känd. Tema mälestuste järgi tõi tema isa esimesed seemned 1935. aastal Tartust seemnepoest. Siis oli ju sordiaretus ja seemnepakendis müüdi. Vanaema ka kasvatas. Kasvab hästi kõrgeks (2,5-3m). Maitsetl väga hea. Kiuga, esimesed noored kõlbavad süüa ka kiudusid eemaldamata, vanematel kauntel tuleb kiud eemaldada. Virve keedab koos kaunaga. 1935 aasta "Tegeliku aianduse ja mesinduse käsiraamat" sisaldab sordi kohta vaid ühte lühikest lauset: "Suhkrumurd - suurte roheliste kauntega, varajane." Eesti Vabariigi algusaastatel levinud sort.	Pakis 10 g. Seemned säilivad idanemisvõimelistena kuni 3-5 aastat.
'Läti lattuba'	Lattuba (<i>Phaseolus vulgaris</i>) Saksamaa pärandsort 'Kaptén Veddingen'. Läti seemnevahetusest saadud üle 100 aasta vana Saksa sort, Eesti Vabariigi algusaastatel levinud sort. Kõrgekasvuline aeduba, kõrgus kuni 3 m. Kaunad kiududeta, rohelised, oaterad valmides valged, saagikas. Söödavad nii kauna kui ka oana.	Pakis 10 g. Seemned säilivad idanemisvõimelistena kuni 3-5 aastat.
'Tulekeel'	Lattuba (<i>Phaseolus vulgaris</i>) Prantsusmaa pärandsort. Need on kõige maitsevamad kõrged aedoad, kõrgus kuni 5 m, punasekirjude kaunadega ja ülimate maitsevate 'borlotti' ubadega. Süüa võib ka noori kaunu, kuid parimad on just valminud oaterad. Taimed võib suurema saagi saamiseks mai alguses ette kasvatada.	Pakis 10 g. Seemned säilivad idanemisvõimelistena kuni 3-5 aastat.
'Toskaana uba'	Lattuba (<i>Phaseolus vulgaris</i>) Itaalia pärandsort. Kõrgekasvuline kiududeta aeduba, kõrgus kuni 3m. Kaunad on rohelised ja noorelt kaunad söödavad. Või lase kaunadel valmida ning kasuta puna-valgeid ube talvistes vormiroogades.	Pakis 10 g. Seemned säilivad idanemisvõimelistena kuni 3-5 aastat.
Kirju õisuba 'Erkpunane'	Õisuba (<i>Phaseolus coccineus</i>) Tuntud sordi nime all 'Scarlet'. Mõni Eesti vanaema kasvatas ilutaimena, mõni hoopis söögiks. Helepunaste õitega, kaunad rohelised, kõrgus kuni 3m. Valminud oad on väga kaunid musta-lilla- või musta-pruunikirjulised. Kasvuperiood noore kaunani umbes 70 päeva ja valminud kuiva oaterani umbes 115 päeva. Kutsutakse ka võiubadeks, noored kaunad sobivad küpsetamiseks, hautamiseks, konserveerimiseks. Üks vanimaid oasorte, tuntud juba aastast 1735. Neid ube kasvasid Hopi ja Asteegi indiaanlased enne hispaanlaste tulekut.	Pakis 10 g. Seemned säilivad idanemisvõimelistena kuni 3-5 aastat.
MAIS		
<p>Maisi kasvatamisest: Soovitan taimed ette kasvatada ja istutada välja peale öökülmade möödumist. Põllule külva mais mai keskel, kui muld on soojenenud. Idanemiseks vajavad +25+28°C. Külvisügavus on 5-7 sm. Külvid tasub katta, sest linnud võivad tärkavad taimed välja kiskuda ning ära süüa.</p> <p>Mais armastab kasvada päikselises soojas kohas. Külva ja istuta ruuduna (mitte ühe pika reana), siis tolmlevad paremini ja saad suurema saagi. Seda seetõttu, et mais on risttolmlev taim. Tuulevaestel päevadel tasub õitsvaid maisitaimi raputada, et soodustada tolmlemist.</p>		

'Maasikamais'	Maasikamais (<i>Zea mays</i>) – 'Srawberry' mais, rubiinpunaste seemnetega, valminud tõlvik näeb välja nagu suur maasikas, seemnetest saab teha maitsvat valget popkorni, kõrgus 120 sm. Seemneid pakis umbes 40-60 tk, 5g.	Pakis 5 g ~ 40-60 tk. Seemned säilivad idanemisvõimelistena kuni 4-6 aastat.
'Klaaspärlimais'	Klaaspärlimais (<i>Zea mays</i>) - 'Glass gem' väga ilus ja maitsev popkornmais. Taimed kasvavad 150-180 sm kõrgeks. Seemneid pakis umbes 40-50 tk, 5g.	Pakis 5 g ~ 40-50 tk. Seemned säilivad idanemisvõimelistena kuni 4-6 aastat.
'Kirju mais'	Kirju mais (<i>Zea mays</i>) – kollase punasekirjude seemnetega tõlvikud on väga ilusad, värvus säilib ka peale kuivatamist. Sobib hästi nii keetmiseks kui ka sügavkülmutamiseks. Taimed kasvavad 150-180 sm kõrgeks. 20-30 tk, 5g.	Pakis 5 g ~ 20-30 tk. Seemned säilivad idanemisvõimelistena kuni 4-6 aastat.